

Norges gjennomføring og bidrag til å oppfylle globale mål for natur

Naturavtalens mål 13:

Treffe effektive juridiske, politiske, administrative og kapasitetsbyggende tiltak på alle nivåer, der det måtte passe, for å sikre en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av utnyttelse av genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon fra genetiske ressurser samt tradisjonell kunnskap knyttet til genetiske ressurser samt tilrettelegge for passende tilgang til genetiske ressurser, og innen 2030 legge til rette for en betydelig økning i delte fordeler, i samsvar med relevante internasjonale instrumenter for tilgang og fordeling.

Miljødirektoratet	Direktoratsgruppe
Tiltak og virkemidler i dag (Status) (deloppdrag 3)	
3.1 Tiltak og virkemidler nevnt i Natur for livet	Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt
Mål 13: Innen 2020 er det genetiske mangfoldet opprettholdt hos kulturplanter, akvakulturorganismer og domestiserte dyr og deres ville slektninger, herunder andre arter av samfunnsøkonomisk og kulturell verdi, og det er utviklet og gjennomført strategier for å minimere genetisk utarming og ivareta deres genetiske mangfold.	Landbruksdirektoratet: St. melding Natur for livet (2015-16) beskriver mange tiltak på flere nivå. Deriblant bevaring av mangfold gjennom sædbanker, frøbanker, klonsamlinger, museer, arboreter og botaniske hager (ex situ) og gjennom aktiv bruk av populasjoner og bestander av husdyr, planter og skogstrær sædbanker, klonbanker, klonsamlinger, ex situ og in situ bevaring og aktivt bruk av de genetiske ressursene. Norge skal følge sentrale forpliktelse etter konvensjonen/CBD (art. 6) og partslandene skal utvikle eller tilpasse «nasjonale strategier, planer eller programmer for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold» og sørge for sektorintegrasjon av dette arbeidet. Norge skal følge Aichi målene som omhandler genetiske ressurser som et tiltak. (Se side 18, 122-123, 62-64(mål 13), 66 (mål 16), 66-67 (mål 18) for utdypende beskrivelser.)
Naturavtalens mål 13 er ikke direkte korresponderende med eget mål i Stortingsmeldingen. Merk at tema genetiske ressurser i Stortingsmeldingen omtales spesifikt i dennes mål 13, og som delmål under flere andre mål under naturavtalen. Vi har i denne besvarelsen fokusert kun på Naturavtalens mål 13.	Nibio: Det er flere viktige tiltak som er gjort i forhold til bevaring og bruk av genressurser i Norge. Følgende tiltak er nevnt i Meld. St. 14, men en kort statusoppdatering:
Merk videre at relevante virkemidler under Stortingsmeldingen vil kunne besvares av andre sektormyndigheter. F.eks har Landbruksdirektoratet har en egen strategi: Forråd av gener-muligheter og beredskap. Nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av	Norge er partsland til FAOs Internasjonale traktat for plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk. I forbindelse med dette er Norge forpliktet til å gjennomføre relevante tiltak for bevaring og bruk av plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk. Regjeringen ved Landbruks- og matdepartementet deltar aktivt i arbeidet i Plantetraktaten, blant annet i å forbedre multilaterale systemer for tilgang og fordeling knyttet til genressurser og styrke bønderes rettigheter til såvare.
	Norge deltar aktivt i FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) sin Kommisjon for genetiske ressurser for mat og jordbruk (CGRFA) og følger opp de globale

	<p>Eksempler på aktivitet som nevnes i Stortingsmeldingen er videreføringen mhp NordGens aktivitet samt genbanken for laks.</p>	<p>handlingsplaner og program som vedtas av kommisjonen vedrørende genetiske ressurser for mat og landbruk. Dette arbeidet har bl.a. ført til utarbeidelsen av nasjonale statusrapporter innenfor hver sektor.</p> <p>Norge bidrar til overvåkingen av bærekraftsmål 2.5. og rapporterer data til FAO på årlig basis (relatert til bevaring av husdyr- og plantegenetiske ressurser).</p> <p>Nordiske land samarbeider om bevaringsarbeidet for de nordiske nasjonale genressursene innen planter, husdyr og skogtrær gjennom NordGen¹. Innen plantearbeidet omfatter samarbeidet en felles genbank for frø. Dette er et godt eksempel på at det nordiske samarbeidet bidrar til merverdi og rasjonell organisering. Denne genbanken driftes av Nordisk genressurssenter (NordGen) og ligger i Alnarp, Sverige. I 2023 er mer enn 33.000 aksesjoner bevart i NordGen, ca. 2.000 med norsk opphav. Det er fortløpende og god kommunikasjon mellom LMD, Norsk genressurssenter og NordGen i forhold til dette arbeidet. Samarbeidet i NordGen innen husdyr- og skogtregenetiske ressurser omfatter først og fremst faglig samarbeid, det er ingen nordiske genbanker innen disse to sektorene.</p> <p>Norsk genressurssenter er etablert av LMD som en enhet ved NIBIO. Senteret er et faglig kompetansesenter for forvaltning av bevaringsverdige genetiske ressurser for mat og landbruk og yter faglig bistand til alle aktører i det nasjonale bevaringsarbeidet. Senteret bidrar også med kartlegging og overvåking, samt vurdering av bevaringstiltak, dokumentasjon og informasjon. Genressurssenteret offentliggjør årlige statusrapporter om tilstanden til genressursarbeidet i Norge, hvor status og resultater er ytterligere beskrevet²</p> <p>Det foreligger nasjonale handlingsplaner for bevaring og bruk av genetiske ressurser hos henholdsvis husdyr, skogtrær og kulturplanter, inkludert mat- og fôrvekstene sine ville slektninger. Disse handlingsplanene oppdateres ved jevne mellomrom. Handlingsplanene iverksettes av Norsk genressurssenter, i samarbeid med mange nasjonale frivillige og private aktører, inkludert bevaringssamlinger, avl- og fordelingsorganisasjoner, raselag, interesseorganisasjoner og lokal politisk ledelse.</p>
<p>3.2 Andre tiltak og virkemidler i regi av miljøforvaltningen</p>	<p>Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt</p> <p>Se svar på punkt 1.1. og 1.2 På pedagogiske virkemidler har Miljødirektoratet egen nettside Uttak og utnyttelse av genetisk</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Tilskuddsordninger i landbrukssektoren er relevant for mål 13: Tilskudd til genressurstiltak-husdyr, planter og skogtrær, produksjonstilskudd til bevaringsverdige</p>

¹ www.nordgen.org

² Se www.gen-nokkeltall.no

[materiale fra naturen](#) samt tatt i bruk elektronisk søknadssenter [Innmelding om utnytting av genetisk materiale under Nagoyaprotokollen](#) for oppfølging av sjekkpunktforskriften.

husdyrraser, dekning av medlemskontingent hos europeiske genressursnettverk, regionale miljøprogram, spesielle miljøtiltak i landbruket, utvalgte kulturlandskap og beitetilskudd. Den nasjonale genressurs strategien for bevaring og bruk følges opp med utarbeidelse av en tiltaksplan for bevaring og bruk av genetiske ressurser som per i dag er under arbeid.

Det er per i dag ingen eksplisitte tiltak for ivaretagelse av villreingenetikk med fremtidig verdi for tamreindrifta. Villreinbestander som har sin opprinnelse fra den opprinnelige europeiske villreinstammen er genetisk ulik tamrein. De bestandene utgjør derfor en mulig kilde til genetisk variasjon som kan brukes til avl for å møte utfordringer fra nye sykdommer og klimaendringer i reindriften. Flere bestander av rein som forvaltes som "villrein" i Sør-Norge har faktisk sin opprinnelse fra tamrein som har blitt satt ut eller rømt i disse områdene. Villreinbestander med opprinnelse fra rømt/utplassert tamrein forvaltes per i dag på lik linje med villreinbestander som har sin opprinnelse fra den opprinnelige europeiske villreinstammen. Dette sikrer ikke ivaretagelse av den opprinnelige villreingenetikken som utgjør en mulig fremtidig genetisk ressurs for reindriften for å møte nye sykdommer og klimaendringer. "Villrein" med opprinnelse fra tamrein bidrar ikke med genetisk variasjon som ikke allerede finnes representert i reindriften, så den har liten verdi som ressurs for reindriften. Det er nødvendig med nasjonale mål for ivaretagelse av bestander med villrein som har den opprinnelige villreingenetikken, og de bestandene bør prioriteres over bestander med villrein som forvaltes som villrein men som har sin opprinnelse fra tamrein.

Nibio:

Det er landbruksforvaltningen som i størst grad utarbeidet virkemidler i forhold til bevaring og bruk av genetiske ressurser. De viktigste av disse er nevnt under.

Norge har en Nasjonal strategi for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk³, utarbeidet og publisert av LMD i 2019. Strategien legger overordnede føringer for genressursarbeidet i Norge. Det jobbes med en nasjonal tiltaksplan som skal bidra til å operasjonalisere strategien.

Det finnes en offentlig tilskuddsordning «Midler til genressurstiltak» som forvaltes av Landbruksdirektoratet og omfatter midler til tiltak som bidrar til bevaring og bærekraftig bruk av husdyr-, plante- og skogtregenetiske ressurser som har eller kan få betydning for mat og landbruk i Norge. Næringsutøvere, avls- og foredlingsinstitusjoner, utrednings- og forskningsvirksomheter, fag- og interesseorganisasjoner mm. kan søke tilskudd og Forskrift om tilskudd til genressurstiltak ligger til grunn for tildelingen.

³ [Forråd av gener – muligheter og beredskap for framtidens landbruk - regjeringen.no](#)

		Produksjonstilskudd til bevaringsverdige husdyrraser ble etablert i 2002 for de bevaringsverdige storferasene og ble i 2017 utvidet til også å gjelde de bevaringsverdige husdyrrasene av hest, sau og geit.
3.3 Tiltak og virkemidler i kommuner og sektorer	Relevante tiltak og virkemidler, status for gjennomføring og resultater/effekt	
	Landbruksdirektoratet har en egen strategi, se punkt 3.1. Videre er det en egen tilskuddsordning: Forskrift om tilskudd til genressurstiltak - husdyr, planter og skogtrær - Lovdata Havressursloven har egen hjemmel til å fastsette at uttak og undersøkelse i sjø i forbindelse med marin bioprospektering krever tillatelse. Slik forskrift er ikke gitt.	Landbruksdirektoratet: Tiltakene som er tilgjengelige er nasjonale og regionale, og kan rettes mot flere nivåer. I Norge finnes et stort nettverk av frivillige aktører som bidrar med innsats, kunnskap og engasjement i bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser. Nibio: I styringsdokumentene som ligger til grunn for arbeidet til Statsforvalteren er genetiske ressurser inkludert. Det spesifiserer at Statsforvalteren i Norge skal bidra i arbeidet med genetiske ressurser for mat og landbruk, ved kartlegging og bevaring av ville slektninger av planter og skogtrær for mat og landbruk, gjennom bl.a. skjøtselsplaner i aktuelle verneområder.
3.4 Måloppnåelse	A) Hvordan vurderer man effekten av disse tiltakene og virkemiddelbruken?	
	Norge har allerede kommet langt med tanke på måloppnåelse nasjonal (1.2) når det gjelder implementering av regulatoriske, organisatoriske og pedagogiske virkemidler. Men lovverket er relativt ferskt, samt at virkeområdet til forskriftene er avgrenset, så det har ikke vært mye aktivitet til nå. Det er ikke gitt forskrift etter naturmangfoldloven § 58, og det må gjøres en egen vurdering om status i forhold til mål 13.	Landbruksdirektoratet: Effekten vurderes som delvis god og nevnte tiltak og virkemiddel bidrar til å nå mål 13, tall og statistikk gir en indikasjon på at målsetninger satt i styrende dokumenter går i riktig retning. Rammeverk er satt i system, i form av tilskuddsordninger og lovverk, avtaler som sikrer internasjonalt og nordisk samarbeid, samt et samarbeid på nasjonalt nivå. Nibio: Nasjonal strategi og tilhørende handlingsplaner: Dette er viktige instrumenter for å sikre retning og måloppnåelse av genressursarbeidet i Norge. Det er imidlertid behov for å prioritere utarbeidelsen av prosedyrer og systemer som tilrettelegger og kontrollerer tilgang til genetiske ressurser, og øke tilgangen til kapasitet mer finansielle ressurser for å kunne gjennomføre dette. Midler til genressurstiltak: Gir viktige bidrag til genressursarbeidet på nasjonalt nivå, innenfor alle de relevante sektorene. Landbruksdirektoratet mottar imidlertid søknad om langt mer midler enn de har mulighet til å bevilge. For å sikre et nasjonalt bevaringssystem innen husdyr- skogtrær og plantegenetiske ressurser, som er bedre i stand til å imøtekomme behov for tilgang til genetiske ressurser i tråd med internasjonale regler, er dette et problem. Produksjonstilskudd til bevaringsverdige husdyrraser

		<p>Alle rasene som er inkludert i tilskuddsordningen øker i antall og i 2023 har alle rasene som er inkludert i ordningen kommet over i kategorien «truet», ingen er lenger «kritisk truet».</p> <p>Norsk genressurscenter har kompetanse og klare målsetninger innen genressursarbeidet i Norge, og gjennomfører arbeidet i henhold til tildelingsbrev fra LMD. Det er fire ansatte på senteret, som til sammen dekker arbeidet innen tre sektorer. Med økt aktivitet og økte krav er mangel på ressurser en utfordring.</p> <p>Internasjonalt og nordisk samarbeid er godt etablert når det gjelder bevaring og bruk av genetiske ressurser og Norge er en aktiv deltaker i ulike fora, inkludert i FAO og i europeiske og nordiske nettverk. Slikt arbeid har også blitt høyt prioritert i Norge.</p>
	<p>B) Systemer for å måle progresjon og effekt</p> <p>Implementering av regulatoriske virkemidler (nasjonalt regelverk) og registrering av det i ABS Clearing House (se 1.2) Innmelding av nasjonalt kontaktpunkt og sjekkpunkt i ABS Clearing House (se 1.2). Antall overføringer under Plantetraktakten. Antall inngåtte avtaler samt fordeling av fordeler. Estimert prosentandel monetære og ikke monetære fordeler rettet mot bevaring og bærekraftig bruk av biodiversitet.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: For å måle effekt og progresjon kan det vises til Nøkkeltallsdata fra Norsk Genressurscenter og data/statistikk fra tilskuddsordningene tilknyttet genetiske ressurser. Samt videreføre progresjon med opprettholdelse av samarbeidsavtaler og intensjonsavtaler og forvaltning av relevant lovverk.</p> <p>Nibio: Det utarbeides en årlig nøkkeltallrapport fra Norsk genressurscenter som er tilgjengelig på www.gen-nokkeltall.no</p> <p>Rapporten er et referansedokument for de som på ulike måter jobber med landbrukets genetiske ressurser og inneholder oppdatert data, statusvurderinger og definisjoner. Rapporten omhandler husdyr-, skogtrær-, og plantegenetiske ressurser.</p>
<p>3.5 Vurdering av situasjonen i 2030 med eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler (0-alternativ)</p>	<p>A) Situasjonen i 2030 med videreføring av iverksatte tiltak og virkemidler (dvs. 0-alternativet).</p> <p>Uforandret eller forbedret om eksisterende tiltak nasjonalt opprettholdes og situasjonen globalt forbedres. Informasjonstiltak er det viktigste virkemiddel for å sikre at situasjonen i 2030 er forbedret sammenlignet med i dag.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Ved opprettholdelse av dagens tiltak og virkemidler, samt et godt frivillig engasjement, forventes det at situasjonen er uforandret sammenlignet med dagens situasjon. Mange tiltak og virkemidler bidrar positivt inn i arbeidet for å sikre mål 13, både nasjonalt og blant de nordiske landene for plante genressurser. Tilgangen og delingen av genetiske ressurser nasjonalt er delt mellom privat og offentlig sektor, og det forutsetter en åpenhetskultur for å sikre deling av ressurser. Effekten av det frivillige engasjementet på nasjonalt nivå er en viktig bidragsyter for at nå mål 13, og økonomiske virkemiddel alene vurderes ikke som tilstrekkelig for å nå mål 13.</p> <p>Nibio: Med utarbeidelsen av en nasjonal strategi og tiltaksplan med målsetninger innenfor bevaring og bruk av genetiske ressurser forventer vi ikke at situasjonen forverrer seg frem mot 2030. En forbedring av situasjonen forutsetter imidlertid at det bevilges finansielle midler og ressurser til dette området.</p>

	<p>B) Situasjonen i 2030 med planlagte tiltak og virkemidler.</p> <p>Uforandret eller forbedret om tiltak og virkemidler nasjonalt opprettholdes og situasjonen globalt forbedres.</p> <p>En løsning på digital sekvensinformasjon vil sannsynligvis ha kommet for kort til å si noe om effekt. Det vil også være avhengig av status under diskusjonen om løsninger for digital sekvensinformasjon, som kan fullstendig ha endret hvordan man bruker ulike tiltak og virkemidler under ulike abs instrument på det tidspunkt (se svar på punkt 4 om nye tiltak og virkemidler).</p>	<p>Landbruksdirektoratet:</p> <p>For en effektiv forvaltning av de genetiske ressursene er det behov for tydelige mål og tiltaksplaner. Tiltaksplan for bevaring og bruk av genetiske ressurser for husdyr, planter og skogtrær er under utarbeidelse, men ikke iverksatt per i dag. Iverksettelse av tiltaksplanen kan bidra til å forbedre situasjonen i 2030 sammenlignet med dagens situasjon.</p> <p>Nibio:</p> <p>Det utarbeides en nasjonal tiltaksplan for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk som skal operasjonalisere den nasjonale strategien. Dersom denne tiltaksplanen følges opp med økt finansiering av arbeidet med bevaring og bruk av genetiske ressurser så vil situasjonen forbedres frem mot 2030.</p>
<p>Tiltak og virkemidler for å nå målet (deloppdrag 3, 5 og 6)</p>		
<p>4.1 Bruk av eksisterende og planlagte tiltak og virkemidler for å nå Kunming-Montreal-målet?</p>	<p>A) Eksisterende tiltak og virkemidler som er/kan være særskilt effektive for å nå målet, eller planlagte tiltak og virkemidler med potensial for god effekt, på kort (2030) og lengre (2050) sikt</p> <p>Norge har nødvendige regulatoriske og organisatoriske virkemidler (1.2) for å nå målet. Lovverket er relativt nytt, så man kan per dags dato si lite om eventuelle tiltak for å bedre effekten.</p> <p>Organisatorisk er det mest å hente på ytterligere digitalisering av rapportering samt videreføre god dialog mellom sektorene.</p>	<p>Landbruksdirektoratet:</p> <p>For mål 13 er det viktig at tiltak og virkemidler opprettholdes og eventuelt styrkes med økte ressurser for å at målet skal nås. Fortsettelse av samarbeidet på flere nivåer og sikre gjennomføring av tiltak er viktige virkemidler. Forskning (herunder prosjektmidler ved tilskudd til genressurstiltak), utvikling og kartlegging er særskilt viktig for å nå mål 13, da det bidrar til å øke kunnskap om genetiske ressurser.</p> <p>Nibio:</p> <p>Mål 13 er bredt og omhandler både tilgang til genetiske ressurser, likeverdig fordeling av fordeler, dokumentasjon, kapasitetsbygging og tiltak på ulike nivåer - både juridisk, politisk og administrative. Måloppnåelse vil kreve omfattende tiltak innen genressursarbeidet i Norge.</p> <p>Regulatoriske: Vi har også et regulatorisk rammeverk for genressursarbeidet i Norge, fastsatt gjennom nasjonal strategi, tilhørende handlingsplaner, samt lover og retningslinjer skissert i Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)⁴ og Kalmardeklarasjonen⁵. Naturmangfoldsloven ligger til grunn for tilgang og bruk av materiale i Norge. Denne bør revideres i lys av den nye naturavtalen. Det er også behov for tydeligere føringer når det gjelder tilgang, og inkluderingen av nye begreper (slik som digital sekvensinformasjon - DSI). Mattilsynet</p>

⁴ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>

⁵ <https://www.nordgen.org/wp-content/uploads/2020/04/Kalmardeklarasjonen.pdf>

overser regelverk i forbindelse med bl.a. plantehelse (Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere). Denne vil også ha innvirkning på tilgangen til f.eks. klonformert materiale fra bevaringssamlingene, og er et sentralt regulatorisk virkemiddel som bevaringssystemet må forholde seg til.

Det er også utarbeidet en nasjonal strategi for genetiske ressurser for mat og landbruk⁶ som spesifiserer at Norge skal sikre tilgang til de norske genetiske ressursene i tråd med internasjonale og nasjonale standarder og retningslinjer. Dette arbeidet følges opp og konkretiseres i en nasjonal tiltaksplan (2023-2027) som er under utarbeidelse.

I den nasjonale tiltaksplanen for genetiske ressurser for mat og landbruk er det skissert at LMD vil ha ansvar for følgende:

Tilrettelegge for at dokumentert og friskt oppformerings- og avlsmateriale av bevaringsverdige husdyrraser, planter og skogtrær blir tilbudt produsentene blant annet ved å:

- a. utvide eksisterende tilskuddsordninger,
- b. utarbeide prinsipper og rutiner for tilgang til bevaringsverdige genressurser som inngår i bevaringssamlinger,
- c. sørge for systematisk rapportering om bruk av dette materialet.

Dersom dette omsettes i løpet av perioden 2023-2027, vil det bidra til oppnåelsen av Kunming-Montreal rammeverket og mål 13.

Økonomiske: Landbruksdirektoratet forvalter en tilskuddsordning spesielt tiltenkt drift og prosjekter relatert til bevaring og bruk av genetiske ressurser i Norge.⁷ Dette er et viktig virkemiddel som bør økes i kommende år. Det bør vurderes om noe av midlene i tilskuddsordningen bør øremerkes til prioriterte oppgaver, e.g. i forhold til å tilrettelegge for bruk, etablering av database etc.

Organisatoriske: Genressursarbeidet i Norge utføres og forvaltes av en rekke offentlige, private og frivillige aktører og interessenter. Disse omfatter myndigheter og forvaltningsorgan, forsknings- og undervisningsinstitusjoner, avls-, foredlings- og oppformeringsorganisasjoner, frivillige organisasjoner og interesselag. Et stort antall offentlige, private og frivillige aktører bidrar til det nasjonale arbeidet for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk i Norge. Det offentlige forvaltningsapparatet bidrar med faglig støtte, rammer og økonomiske og andre virkemidler. Samarbeidet mellom LMD, Landbruksdirektoratet og Norsk

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/3f5ee035363b44b6b57fe0a2f676ad15/strategi-forrad-av-gener--muligheter-og-beredskap.pdf>

⁷ <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/prosjektmidler/alle-prosjektmidler/midler-til-genressurstiltak>

		genressurscenter i NIBIO er helt sentralt. God rolleavklaring, gjensidig forståelse og regelmessig dialog er derfor viktig, spesielt i forbindelse med iverksettelsen av den nasjonale tiltaksplanen.
	B) Eksisterende tiltak og virkemidler som kan gi bedre effekt enn i dag dersom de gjennomføres/brukes i større omfang og/eller forvaltes på en annen måte	
	Pedagogiske virkemidler vil kunne benyttes i større grad fremover for å sikre god effekt av disse virkemidlene. Da særlig rettet mot relevante næringslivaktører og forskningsinstitusjoner.	<p>Landbruksdirektoratet: Tiltak og virkemidler kan støttes og styrkes gjennom økte finansielle bidrag for å nå mål i strategier og tiltaksplaner. Kunnskapstilgangen kan styrkes, med det vil også kreve det at man får en økt kartlegging og kunnskap om genetiske ressurser.</p> <p>Nibio: Den nasjonale tiltaksplanen vil følges opp gjennom handlingspunktene og tiltakene som legges til de offentlige forvaltningsaktørene, altså Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet og Norsk genressurscenter i NIBIO. Tiltakene gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer og i tråd med øvrige nasjonale føringer. En forutsetning for gjennomføringen av arbeidet skissert i tiltaksplanen er imidlertid at de offentlige forvaltningsaktørene har kapasitet til å gjøre dette. Kapasiteten bør økes i form av personal.</p> <p>Genressursarbeidet hviler også på de mange ulike aktørene innen private og offentlige institusjoner som på ulike måter er engasjert og som har bidratt aktivt gjennom flere år. Disse aktørene må gis tydelige roller og muligheter til å fortsette sitt arbeid. Økonomiske virkemidler til aktører som er involvert i bevaringssystemet bør styrkes.</p> <p>Oppnåelsen av mål 13 vil kreve regulatoriske og strukturelle endringer på nasjonalt nivå som vil berøre institusjoner og aktører som er involvert i bevaring og bruk av genetiske ressurser. Det er derfor viktig at oppgaver som er nært tilknyttet mål 13 (f.eks. tilrettelegging av tilgang til genetiske ressurser og arbeid i forhold til likeverdig fordeling av fordeler) vurderes i sammenheng med det øvrige arbeidet som omfatter bevaring og bruk av genetiske ressurser. Det er essensielt at det etableres strukturer for tilgang og fordeling som de involverte aktørene i Norge kan stille seg bak og som det er praktisk mulig å håndheve.</p>
	C) Hvilke positive og negative virkninger har tiltakene og virkemiddelbruken beskrevet over for klima og klimatilpasning	
	Virkemiddelbruk under mål 13 vil direkte og indirekte være positivt mhp klimatilpasning, men dette omtales ikke spesifikt under måloppnåelse under mål 13. Nasjonalt kan man se til Landbruksdirektoratets strategi, punkt 3.1. Tiltak må ikke være i strid med mål 6.	<p>Landbruksdirektoratet: Positive virkninger i at man kan bevare et større biologisk mangfold i landbruket, som igjen sikrer at landbruket er robust i møte med klima og klimatilpasninger. Økt biodiversitet i landbruket gir større robusthet i møte med utfordringer knyttet til klimatilpasning for å sikre matsikkerheten, og her er genetiske ressurser essensielle.</p> <p>Nibio:</p>

	<p>Genetiske ressurser har potensial til å styrke landbrukets produksjons- og motstandsevne og muliggjør tilpasning til klima og aktuelle produksjonsforhold, samt krav om et mer klimavennlig landbruk. Ved å bedre utnytte den genetiske variasjonen vil avl- og foredlingsteknikker kunne gi økt produktivitet, styrket motstandsevne overfor klimarelaterte- og andre endringer, samt bedret tilpasning til forbrukerpreferanser og den øvrige markedsituasjonen. Direkte bruk av en del bevaringsverdige husdyrraser og plantesorter som responderer godt under vanskelige betingelser (f.eks. robusthet i forhold til tørke) eller i alternative produksjonssystemer (økologiske eller andre), kan ha positive bidrag i et klimaperspektiv. Således vil tiltak for å fremme bevaring og bruk av genetiske ressurser være et positivt, både i forhold til reduksjon av utslipp fra landbruket og i forhold til klimatilpasning.</p>
D) Tiltak og virkemidler som bør videreføres	
Tiltak oppgitt under 1.2 er direkte oppfølging av mål 13 og må videreføres.	<p>Landbruksdirektoratet: Alle tiltak og virkemidler bør videreføres, da det bidrar til å nå internasjonale og nasjonale føringer som Norge er forpliktet til å overholde. De bidrar til at man kan klare å nå mål 13.</p> <p>Nibio: Virkemidlene som er skissert i nasjonal strategi (2019) og tilhørende tiltaksplan for genetiske ressurser for mat og landbruk (publiseres i 2023) bør ligge til grunn for genressursarbeidet i Norge, og støttet med økt finansiering og andre former for ressurser. Dette er aktuelle retningslinjer, som også helt konkret vil bidra til oppnåelsen av mål 13 i naturavtalen.</p>
E) Eksisterende tiltak og virkemidler som trolig vil være utilstrekkelige eller mindre effektive for å nå målet	
Oppgitte tiltak og virkemidler som det skal rapporteres på er på dette målet er svært konkrete. Eksisterende tiltak og virkemidler, samt evt. mulige kommende tiltak, nasjonalt vil nok ikke gå utover disse. Effektivitet til tiltak og virkemidler vil diskuteres under partsmøtet for Nagoya-protokollen.	<p>Landbruksdirektoratet: Ingen eksisterende tiltak og virkemidler vurderes per i dag som utilstrekkelig for å nå målet, men det er viktig at utvikling hvor aktuelle ressurser som arbeider med genetiske ressurser nasjonalt ikke reduseres da dette kan bidra til å svekke arbeidet for å nå mål 13, og at disse heller bør økes for å nå målet. Strammere prioriteringer av økonomiske ressurser kan medføre at eksisterende tiltak og midler blir utilstrekkelige for å nå målet.</p> <p>Nibio: Nasjonal tiltaksplan for genetiske ressurser for mat og landbruk viser et høyt ambisjonsnivå for norsk genressursforvaltning og skisserer igangsettelsen av en rekke nye tiltak. Enkelte av tiltakene vil forutsette økte ressurser for arbeidet og muligheten for å oppnå gode resultater vil forutsette at gjeldende budsjettammer økes fra dagens nivå.</p> <p>Oppnåelsen av mål 13 krever også regulatoriske og strukturelle endringer på nasjonalt nivå. Dette krever igangsettelse av prosesser hvor LMD er direkte involvert.</p>

	<p>F) Mangler det generelt tiltak og virkemidler for å kunne nå målet, eller mangler din sektor tiltak og virkemidler til å nå målet?</p> <p>Naturmangfoldloven § 58 åpner for å fastsette at uttak fra naturen av biologisk materiale med formål om å utnytte det genetiske materiale eller utnytting av slikt materiale, krever tillatelse. Slik forskrift er ikke gitt. Det kan gjøres en ytterligere vurdering om hva det vil innebære for full måloppnåelse nasjonalt da det kan dekkes av andre regulatoriske virkemidler, f.eks. på uttak av spesifikke arter og artsgruppe samt uttak i verneområder.</p> <p>Det bør gjøres en vurdering om det er behov for ytterligere økonomiske tiltak eller om eksisterende tiltak som administreres av andre sektormyndigheter er tilstrekkelige.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Viktig å sikre interesse for genressurser og øke kunnskapen om viktigheten av dette arbeidet. Det er i dag manglende kunnskap om hvordan naturens genetiske mangfold påvirkes av faktorer som fragmentering, foryngelse og klimaendringer. Regjeringen mener derfor det vil være viktig å fortsette arbeidet med å styrke dokumentasjonen, blant annet som del av nasjonal kartlegging og overvåking, samt å utvikle gode bevaringsstrategier, for eksempel gjennom handlingsplaner, forvaltnings- og skjøtselsplaner (Natur for livet s.123). Sektoren mangler ressurser i form av økonomiske midler og arbeidskraft. Manglende interesse og kunnskap om det genetiske mangfoldet sett opp imot den raske forringelsen av naturmangfold som pågår og en redusering i økonomiske virkemidler, kan hindre oppnåelse av mål 13.</p> <p>Nibio: Det mangler i utgangspunktet ikke tiltak og virkemidler, men det mangler ressurser til å få omsatt tiltakene (se over).</p>
<p>4.2 Behov for nye tiltak og virkemidler for å nå Kunming-Montreal-målet?</p>	<p>A) Behov for nye tiltak og virkemidler for å nå målet på kort sikt (til 2030) og på lengre sikt (2050).</p> <p>Nasjonalt må vi særlig ha kapasitet til å følge opp diskusjonen om digital sekvensinformasjon og eventuell oppfølging nasjonalt (kompetanse, infrastruktur, informasjonstiltak mv.)</p> <p>B) Hvilke oppgaver og ansvar bør nasjonale og regionale myndigheter ha, hva bør kommuner gjøre, og hva kan forventes av befolkningen?</p> <p>Nasjonale myndigheter har hovedansvar for oppfølging, jf. 1.2. Ikke relevant for kommuner og befolkning generelt, men da med unntak over ulike problemstillinger på tradisjonell kunnskap assosiert med genetiske ressurser. På tradisjonell kunnskap er det egen dialog på departementsnivå, og KLD er ansvarlig myndighet for oppfølging av forskrift.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Det vil være nødvendig med økt fokus på, og tiltak og virkemidler for fordeling av informasjon og goder ved genressurser. Tiltaksplanen for bevaring og bruk under utarbeidelse vil potensielt bidra til å sikre at man når målet på kort sikt. Nye tiltak og virkemidler i tråd med tiltaksplaner vil også gi behov for økonomiske virkemidler for å nå målsetningene hvor det er større endringer som kreves for å nå mål 13. På lengre sikt er det viktig at økonomiske virkemidler sikres og styrkes.</p> <p>Nibio: Det er ikke behov for ytterligere tiltak på kort sikt (frem mot 2030). Det er imidlertid behov for en evaluering av resultatene av den nasjonale tiltaksplanen i 2027 og utarbeidelse av eventuelle nye tiltak frem mot 2050.</p> <p>Landbruksdirektoratet: Myndighetene bør ha det overordnede ansvaret for å treffe effektive juridiske, politiske, administrative og kapasitetsbyggende tiltak i bevaringsarbeidet med genetiske ressurser på husdyr, planter og skogtrær, samt tilrettelegge for en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler ved utnyttelse av genetiske ressurser gjennom tiltak og virkemidler. Regionale myndigheter kan være godt opplyst om viktigheten av bevaringen av det genetiske mangfoldet i landbruket, og ha tilgang til</p>

	<p>Miljødirektoratet er som ansvarlig myndighet og sjekkpunkt forventet å informere om krav under bl.a. sjekkpunktforskriften til berørte parter, særlig relevante forskningsmiljø.</p> <p>Arbeidet på digital sekvensinformasjon bør være forankret godt på departementsnivå. Miljødirektoratet bistår KLD.</p>	<p>informasjon om hvilke grep som kan gjøres hvor dette er aktuelt, ref. tilskuddsordninger som RMP og SMIL. Befolkningen bør holdes opplyst om arbeidet med genetiske ressurser og viktigheten av dette med tanke på sikring av det genetiske mangfoldet. I befolkningen, herunder frivilligheten, er det viktig å sikre at arbeidet oppleves som meningsfylt, som igjen kan bidra til økt engasjement og sikring av mål 13.</p> <p>Nibio: Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet og Norsk genressurssenter ved NIBIO vil være ansvarlig for å omsette den nasjonale tiltaksplanen. Disse forvaltningsaktørene vil ha et ansvar for å igangsette og følge opp prosesser og aktiviteter som er skissert i tiltaksplanen.</p> <p>Gjennomføringen av tiltaksplanen hviler også på de mange ulike aktørene innen private og offentlige institusjoner som på ulike måter er engasjert i arbeidet.</p> <p>Det kan forventes av brukere av genetiske ressurser (forskere, foredlere, produsenter og øvrig befolkning) at de overholder lover og retningslinjer i forhold til tilgang og bruk av genetiske ressurser, som bl.a. vil være spesifisert i avtaler som gjelder bruk av materialet (Material Transfer Agreements).</p>
	C) Positive og negative virkninger av tiltakene og virkemiddelbruken over for klima og klimatilpasning	
	<p>Se Landbruksdirektoratets strategi, punkt 3.1. Tiltak antas å ha positive virkninger for klima og klimatilpasning. Tiltak må ikke være i strid med mål 6.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Positive virkninger i at man kan bevare et større biologisk mangfold i landbruket, som igjen sikrer at landbruket er robust i møte med klima og klimatilpasninger. Økt biodiversitet i landbruket gir større robusthet i møte med utfordringer knyttet til klimatilpasning for å sikre matsikkerheten, og her er genetiske ressurser essensielle.</p> <p>Nibio: Se svar i 4.1.C.</p>
4.3 Forutsetninger for vellykket gjennomføring av tiltak og virkemidler	A) Hvilke forutsetninger (for eksempel ressurser, politikk, lovverk, samfunnsendringer, tverrsektorielt samarbeid) og hvilken forvaltningspraksis må være på plass for at en skal kunne gjennomføre tiltakene og virkemidlene over?	<p>Landbruksdirektoratet: Forutsetninger og forvaltningspraksis som må være på plass er gode rammeverk, fokus på nasjonalt, nordisk og internasjonalt samarbeid, tilstrekkelig ressurser som økonomiske verktøy, engasjement i næringen og frivilligheten, forskningsmiljø og befolkning.</p> <p>Nibio: En helhetlig gjennomgang av bevaringssystemet, inkludert en mulig utvidelse av eksisterende tilskuddsordninger, utarbeidelse av prinsipper og rutiner for tilgang til</p>
	<p>Regulatoriske og organisatoriske virkemidler er i stor grad på plass under relevante sektorer. Tverrsektorielt samarbeid er godt etablert på departementsnivå, blant annet opp mot UD/bistand, landbruk, fiskeri og helse. Dette er spesielt viktig under diskusjonen om digital sekvensinformasjon. Viktig også med god dialog underveis med berørte parter, bl.a. forskningsmiljø.</p>	

		<p>bevaringsverdige genressurser og systematisk rapportering om bruk vil bl.a. kreve følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Godt samarbeid mellom forvaltningsaktørene, LMD, Landbruksdirektoratet og Norsk genressurssenter i NIBIO. • Kapasitet til å kunne igangsette og følge opp prosesser, samt utarbeidelse av styringsdokumenter. • Finansielle ressurser til å kunne gjennomføre oppgaver med eksterne partnere, sikre kapasitetsbygging og få på plass nødvendig infrastruktur.
	<p>B) Gitt at tiltakene og virkemidlene som er foreslått over, skal iverksettes, hvordan kan din sektor legge til rette for og hva kan din sektor gjøre for å sikre at disse blir gjennomført?</p>	
	<p>KLD er ansvarlig for arbeidet under naturmangfoldloven og oppfølging av kapittel VII. Miljødirektoratet som nasjonalt kontaktpunkt og sjekkpunkt skal bidra med nødvendig oppfølging, herunder kommunikasjon med relevante forskningsmiljø. Miljødirektoratet bistår KLD i diskusjonene om løsninger om digital sekvensinformasjon.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Landbrukssektoren kan legge til rette for å sikre at tiltak og virkemidler blir gjennomført ved å forvalte økonomiske virkemiddel effektivt og i tråd med nasjonale føringer og lovverk. Landbrukssektoren kan bidra ved å være et bindeledd mellom ulike nivåer.</p> <p>Nibio: Norsk genressurssenter vil stå ansvarlig for gjennomføringen av en rekke av tiltakene skissert i den nasjonale tiltaksplanen og har gjennom det et ansvar for fremdrift for å nå mål 13 i naturavtalen. Plantegenetiske ressurser er den sektoren hos oss hvor retningslinjer for tilgang og fordeling er mest aktuelt per i dag. Det er også den sektoren hvor bruk av f.eks. digital sekvensinformasjon (DSI) er relevant og hvor det trolig vil måtte utarbeides nasjonale retningslinjer i tråd med internasjonale føringer.</p>
<p>4.4 Måloppnåelse</p>	<p>Hva mangler ev. for å kunne måle progresjon mot målet og effekt av tiltakene og virkemiddelbruken? Trengs det ny kartlegging, overvåking, nye systemer eller annen kunnskap?</p>	
	<p>Måloppnåelse regulatorisk, organisatorisk og pedagogisk vil kunne måles direkte, jf. skjemaets pkt. 1.2.</p> <p>Det signaliseres behov for et system som tilrettelegger for en bredere rapportering under relevante internasjonale instrument som dekker genetiske ressurser.</p> <p>Om det vedtas en løsning under digital sekvensinformasjon må en videreføre det eksisterende tverrsektorielt arbeidet på departementsnivå og sikre nasjonal oppfølging av dette arbeidet.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Genetiske diversitet måles generelt med indikatorer basert på antall i de ulike bevaringsfasilitetene som genbanker, klonsamlinger, kuregisteret osv. for planter, husdyr og skogtrær. Indikatorer for å måle progresjon er i hovedsak basert på tall statistikk, men ingen av disse måler tap av genetiske variasjon på en god måte. Bevaringssystemer og banker for å bevare arter og sorter i landbrukssektoren kan være eksempelvis Svalbard frøhvelv(internasjonalt), feltgenbanker for plantemateriale, Genbis(panteregister), Nordgen (Nordens felles genbank for husdyr, planter og skogtrær), og sædbanker for ulike husdyr raser for å nevne noen. Statistikk som nøkkeltallsrapporten viser, gir per i dag en oversikt på hva som er kartlagt. For å kunne nå målet og måle progresjon vil det være viktig å sikre at disse bevaringssystemene viderefører sitt arbeid. Det er fortsatt mye arbeid igjen når det gjelder å få kartlagt hvilke sorter/arter som burde bevares på ulike bevaringssystem</p>

og lokasjoner. Det vil videre kreve økonomisk bidrag for å bidra til å kartlegge hva som befinner seg på samlingslokalitetene, samt gi en oversikt over duplikater og homonyme sorter/arter i og mellom samlingene. Det gjenstår også å se på organiseringen av drift og vedlikehold av ulike bevaringssystemer for husdyr, planter og skogtrær for å sikre mål 13. Tiltak som gir økt koordinering av kunnskap og informasjon mellom de aktuelle aktørene i bevaringsarbeidet er viktig for å måle og sikre progresjon mot mål 13. Det er viktig å sikre tiltak, som tilskuddsordninger, for å støtte opp med økonomiske virkemidler til både produksjon, drift og forskning på genetiske ressurser for husdyr, planter, skogtrær og mikroorganismer/invertebrater. Fokus på både drift og forskning er viktig for å bidra til økt bevaring gjennom bruk av genetiske ressurser. Økt kunnskap om genetiske ressurser, drift og vedlikehold av bevaringssystemer vil videre bidra til økt deling og sikre en rettferdig og likeverdig fordeling av fordeler som følger av utnyttelse av genetiske ressurser. Sektoren for husdyr, planter og skogtrær i landbruket vil inneha forskjeller som det må tas hensyn til med tanke på de ulike behovene i hver sektor.

Nibio:
 Basert på den nasjonale tiltaksplanen må det utarbeides en progresjonsplan med indikatorer for å måle fremdrift og måloppnåelse. Dette vil være et nødvendig styringsverktøy.

Alle aksesjoner av plantegenetiske ressurser må inkluderes i en database, med tilhørende informasjon. Dette gjelder i særdeleshet alt klonformert plantemateriale som ikke er inkludert i en offentlig tilgjengelig database. Dette er essensielt med tanke på å tilgjengeliggjøre materiale. Norge vil kunne brukes et eksisterende system (GeNBIS, driftet av NordGen) til dette formålet, men det må avklares hvem som står ansvarlig for tilgang, utsendelse av materiale og avtaler. Opphav og informasjon om aksesjonene må også bekreftes før dette kan inngå i en internasjonal database. Både innføring av materialet i GeNBIS og oppfølging vil kreve ressurser i form av personal og kapasitetsbygging.

Landbruksdirektoratet:
 Det er viktig at tiltak og virkemidler i dag opprettholdes og styrkes hvor det anbefales. En videre svekkelse av økonomiske virkemidler vil motvirke arbeidet mot å nå mål 13 frem til 2030. Ved å følge anbefalingene om å øke de finansielle bidrag som trengs i bevaringsarbeidet vil dette kunne styrke mulighetene dersom de følges innen kort tid. Ved videre kutt/effektivisering av finansiering til arbeidet, deriblant ansatte som arbeider med genetiske ressurser, i Norge vil det føre til at mål 13 ikke nås.

4.5 Vurdering av situasjonen i 2030 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn

Avhengig av nødvendig kapasitetsbygging globalt vil man se nye muligheter for å sikre og samordne rapportering under relevante internasjonale instrument. Om man velger å gå videre med en løsning på digital sekvensinformasjon kan man eventuelt anta at en pilot er oppe og går og et første datasett for evaluering er innhentet før 2030.

		<p>Ved opprettholdelse av dagens tiltak og virkemidler, samt at et godt frivillig engasjement opprettholdes, forventes det at situasjonen er uforandret sammenlignet med dagens situasjon fram til 2030. Økonomiske virkemiddel alene slik de er i dag vurderes ikke som tilstrekkelig for å nå mål 13. Mange tiltak og virkemidler bidrar positivt inn i arbeidet for å sikre mål 13, både nasjonalt og blant de nordiske landene for eksempel plante genressurser. Tilgangen og delingen av genetiske ressurser nasjonalt er delt mellom privat og offentlig sektor, og det forutsetter jevnt arbeid mot en åpenhetskultur for å sikre deling av ressurser hvis mål 13 skal nås. Effekten av det frivillige engasjementet på nasjonalt nivå er også en viktig bidragsyter, og sammen med å sikre gode bevaringssystemer som driftes og vedlikeholdes kan mål 13 nås. Innen 2030 forutsettes det en styrkning i genressursarbeidet i landbrukssektoren for å nå mål 13.</p>
<p>4.6 Vurdering av situasjonen i 2050 dersom nye tiltak og virkemidler settes inn</p>	<p>Målet for situasjonen og måloppnåelsen i 2050 vil være at man har en godt fungerende løsning for digital sekvensinformasjon. Et egent mål på dette spesielt og genetiske ressurser generelt vil sannsynliggjøre at man har sett på, og funnet, en tilfredsstillende løsning for rapportering under ulike internasjonale instrument og samordnet informasjon og status basert på dette datagrunnlaget.</p>	<p>Nibio: I 2030 vil den nasjonale tiltaksplan for genetiske ressurser for mat og landbruk være omsatt. Gjennom dette arbeidet har bevaringssystemet for plantegenetiske ressurser blitt omorganisert og profesjonalisert. Ulike roller innenfor bevaringssystemet vil også være ytterligere avklart og prinsipper og rutiner for tilgang til bevaringsverdige genressurser har blitt foreslått. Mer informasjon om genetiske ressurser vil være digitalisert og et system for tilgang og til materiale har blitt etablert.</p> <p>Landbruksdirektoratet: Se svar i 4.5. Innen 2050 forutsettes det en styrkning i genressursarbeidet i landbrukssektoren for å nå mål 13, men det lengre tidsperspektivet gjør det vanskelig å gi en god vurdering av situasjonen og måloppnåelse i 2050.</p> <p>Nibio: I 2050 vil Norge ha gode forutsetninger for å nå mål 13, dersom politisk vilje og økonomiske prioriteringer tillater videre arbeid innen bevaring og bruk av genetiske ressurser i tidsrommet 2030-2050.</p>
<p>4.7 Har Norge særlig gode eller dårlige forutsetninger for å nå dette målet?</p>	<p>Norge har regulatorisk og organisatorisk særlig gode forutsetninger til å oppnå mål 13. Det er også lagt godt til rette for tverrsektorielt samarbeid og nødvendig forvaltningspraksis. Norge har tilstrekkelig med ressurser og teknisk kompetanse.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Norge vurderes til å ha godt grunnlag for å føre arbeidet videre mot å nå mål 13. Norge har god økonomisk styrke og bred enighet i politikken om viktigheten av genetiske ressurser. Med tanke på det juridiske har Norge allerede eksisterende juridiske rammeverk for genetiske ressurser som kan styrke arbeidet med genetiske ressurser. Samfunnsmessig er Norge et stabilt land med en befolkning med god bevissthet rundt problemstillingene ved klima og miljø. På et administrativt nivå har vi myndighetsorgan som kommuniserer og samarbeider på tvers av sektorer. Norge innehar allerede forvaltningsorgan som utfører arbeid med genetiske ressurser slik som i Landbruksdirektoratet med ordningen tilskudd til genressurstiltak. På en annen side møter Norge på en rekke problemstillinger som kan bidra til at måloppnåelsen</p>

		<p>blir mer utfordrende. Først og fremst går dette på å få økonomiske midler til arbeidet med genetiske ressurser på et politisk nivå. Videre kan det være nødvendig med en større bevisstgjøring rundt viktigheten av biologisk mangfold, både i naturen og i kulturlandskapet, dette i sammenheng med matsikkerhet og klimatilpasninger. En annen viktig problemstillingen som krever økt oppmerksomhet gjelder et større og samkjørt tverrsektorielt samarbeid for å ivareta genetiske ressurser. Eksempel på dette kan være et bredere samarbeid mellom ulike aktører ved utredninger eller diverse oppdrag.</p>
		<p>Nibio: Norge har et nasjonalt rammeverk på plass som omhandler bevaring og bruk av genetiske ressurser og som skal iverksettes i de nærmeste årene. Dette er et svært godt utgangspunkt for å igangsette nødvendig arbeid mot mål 13 i naturavtalen. Bevaring og bruk av genetiske ressurser er også et viktig tema for politisk ledelse og LMD. Bevaring og bruk av genetiske ressurser er imidlertid et område med ressursmangel, både hos forvaltningsaktørene selv og hos eksterne aktører. Fremskritt vil kreve økte ressurser, både med tanke på kapasitet og finansielt.</p>
<p>4.8 Konklusjon</p>	<p>Gitt vurderingene i del 4, oppsummer kort i hvilken grad (lav-middels-høy) Norge vil være i stand til å nå Kunming-Montreal-målet?</p> <p>Norge vil i høy grad være i stand til å oppnå Kunming-Montreal-målet med utgangspunkt i krav til regulatoriske, organisatoriske, pedagogiske virkemidler. Det med utgangspunkt videreføring av eksisterende godt samarbeid og samordning mellom relevante sektormyndigheter på miljø, landbruk, fiskeri og helse.</p> <p>Det bør vurderes om det er behov for øremerkede økonomiske midler utover det som andre sektormyndigheter disponerer, eller om de eksisterende økonomiske virkemidlene er tilstrekkelige.</p>	<p>Landbruksdirektoratet: Norge vurderes til å ha en middels til høy grad for å være i stand til å nå Kunming-Montreal-målet. Dette skyldes at Norge innehar et godt grunnlag økonomisk, politisk og samfunnsmessig. Samtidig har Norge et allerede eksisterende rammeverk for genetiske ressurser i landet. Grunnen til at Norge ikke vurderes til å være i høy grad stand til å nå målet kommer av at visse økonomiske virkemidler burde styrkes for å øke sjansene for å nå målet.</p> <p>Nibio: Norge har i utgangspunktet gode forutsetninger for å nå Kunming-Montreal-mål 13, men dette forutsetter at det vies nok ressurser til området. Spesielt forvaltningsorganene og aktører som har spesifikke roller i det nasjonale bevaringssystemet må ha kapasitet til å omsette målene som er skissert i den nasjonale tiltaksplanen for bevaring og bruk av genetiske ressurser.</p>